

Crimele internaționale.
Subsidiaritatea răspunderii persoanei juridice
International crimes.
Subsidiarity of the liability of the legal person

Ioana C. Pașca¹

Rezumat: Prin înființarea tribunalelor penale internaționale, individul a fost scos de sub tutela statului, devenind destinatarul normelor juridice internaționale. În acest sens, principiul răspunderii penale internaționale a persoanei fizice a fost prevăzut expres în cuprinsul Statutului Curții Penale Internaționale. Conflictele vechi judecate de către tribunalele penale internaționale, dar și conflictul actual din Ucraina demonstrează rolul persoanelor juridice în comiterea crimelor internaționale. Cu toate acestea, răspunderea persoanei juridice a fost recunoscută ca principiu general doar la nivel doctrinar. În aceste condiții, se pune problema în ce măsură posibili autori ai crimelor internaționale, respectiv persoanele fizice, persoanele juridice și statul răspund penal sau ar trebui să răspundă, conform reglementărilor internaționale?

Cuvinte-cheie: tribunal penal internațional, persoană juridică, răspundere penală, subsidiaritate

Abstract: Due to the setting up of international criminal tribunals, the individual was removed from state tutelage, becoming the subject of international legal rules. In this sense, the principle of international criminal liability of the natural person has been expressly provided in the Statute of the International Criminal Court. The old conflicts judged by the international criminal courts, but also the current conflict in Ukraine, demonstrate the role of legal persons in committing international crimes. However, the legal person's liability is recognized as a general principle only at the doctrinal level. In these circumstances, to what extent are the possible perpetrators of international crimes, namely individuals, legal entities and the state criminally liable, according to international regulations?

Keywords: international criminal court, legal person, criminal responsibility, subsidiarity

Introducere

Conceptul de răspundere penală internațională se impune a fi analizat și structurat temporal: înainte de înființarea Tribunalului militar de la Nürnberg și Tokyo și după înființarea Tribunalului penal internațional *ad-hoc*, respectiv a Curții Penale Internaționale și, implicit, a reglementărilor care stau la baza înființării acestor jurisdicții internaționale.

---

¹ Lector univ. dr., Facultatea de Drept, Universitatea de Vest din Timișoara, e-mail: ioana.pasca@e-uvv.ro

Ideea de răspundere a persoanei fizice pentru crime internaționale era de neconceput înainte de înființarea Tribunalului penal *ad-hoc*. Ulterior, ideea de răspundere penală internațională a fost reconturată, în sensul necesității extinderii sferei de aplicare a răspunderii penale pentru crime internaționale și în cazul persoanelor juridice. Există însă și autori² care afirmă că o răspundere a statului sau a persoanei juridice pentru crime internaționale este redundantă, întrucât doar persoanele fizice comit infracțiuni și ar putea răspunde penal, principiul *societas delinquere non potest* fiind încă de actualitate.

Curtea Penală Internațională a fost constituită în scopul tragerii la răspundere a persoanelor care se fac vinovate de comiterea de crime internaționale. Cu toate acestea, Curtea nu are vocație să se substituie în orice condiții jurisdicției statelor. Intervenția Curții Penale Internaționale este subsidiară jurisdicțiilor naționale. În consecință, acțiunea sa are un caracter complementar, fiind subsumată voinței sau capacității statului de a judeca o anumită persoană vinovată de comiterea unei crime internaționale.

1. Răspunderea persoanei fizice pentru crime internaționale

Conform art. 25 alin. 3 din Statutul Curții Penale Internaționale, o persoană răspunde penal dacă își aduce contribuția în orice mod la comiterea unei crime, ordonă, solicită sau încurajează comiterea unei asemenea crime, își aduce ajutorul, concursul sau orice altă formă de asistență la comiterea unei crime internaționale. Articolul 25 alin. 1 din Statut limitează competența de jurisdicție a Curții doar la crimele comise de persoane fizice, ceea ce determină constatarea că răspunderea persoanei juridice este exclusă.

Concepută pentru tragerea la răspundere a persoanelor fizice, Curtea nu permite ascunderea sub vâlul imunității a celor care programează, coordonează sau ordonă comiterea acestor crime, Statutul reglementând expres în cuprinsul art. 28 răspunderea autorilor morali, respectiv a șefilor militari și a superiorilor ierarhici, imunitatea de jurisdicție neputând fi invocată în fața Curții.

Răspunderea penală poate fi constatată în cazul persoanelor fizice care acționează în calitate de autori, coautori sau participanți la infracțiune. Răspunderea mai multor subiecți nu este exclusă, însă aceasta va putea fi constatată exclusiv prin mecanismul formelor de participare la infracțiune, care divizează participarea în funcție de contribuția lor materială sau morală. Este vorba despre un criteriu sistematic, progresiv al răspunderii penale individuale și nu un criteriu al răspunderii persoanei juridice.

---

² V. Militello, „La responsabilità personale per il coinvolgimento di imprese in crimini internazionali. Il problema cruciale dei c.d. „*atti neutrali*”, în *Rivista trimestriale di diritto penale dell'economia*, nr. 3-4/2020, p. 606: „tendința internațională a fost de a evita articularea tot mai complexă a organizațiilor, mai ales a celor care acționează la nivel internațional, fapt ce ar putea împiedica identificarea autorilor crimelor internaționale ce acționează în contextul activităților de afaceri”.

În consecință, singura formă de sancționare a faptelor cu subiecți activi multipli este sancționarea tuturor formelor de participație la infracțiune, modalitate de sancționare fundamentată pe răspunderea personală, multiplicată doar prin prisma numărului de participanți. Acest principiu permite sancționarea grupărilor infracționale organizate, structurate ierarhic, conform criteriului răspunderii personale. Curtea Penală Internațională limitează, așadar, pragul răspunderii penale internaționale la răspunderea persoanei fizice, exceptând în mod expres răspunderea persoanei juridice.

Prejudicata răspunderii penale a persoanei fizice pe care o regăsim, de altfel, în statutele tuturor tribunalelor penale internaționale păcătuiește printr-un exces de generalitate, conform căruia crimele internaționale sunt comise de către oameni, nu și de către entități, cu sau fără personalitate juridică, în ciuda faptului că rolul persoanelor fizice nu este întotdeauna unul determinant în comiterea crimelor internaționale.

2. Răspunderea statului pentru crime internaționale

Lecturând dispozițiile art. 25 din Statutul Curții Penale Internaționale, care reglementează doar răspunderea penală a persoanei fizice pentru crime internaționale, am fi tentați să afirmăm că, odată cu înființarea Curții Penale Internaționale, răspunderea statului este exclusă pentru crimele internaționale.

Analizând, însă, Deciziile Curții Internaționale de Justiție, atât în cauza Bosnia-Herzegovina împotriva Serbiei și a Muntenegrului³, cât și în cauza Ucraina împotriva Federației Ruse⁴, constatăm că este posibilă antrenarea răspunderii unui stat pentru infracțiunea de genocid „atunci când fapta a fost comisă de către o persoană fizică sau de către un organ al statului, dacă faptele acestora pot fi atribuite statului în virtutea încălcării de către stat a obligației de a sancționa acele fapte”⁵.

Chiar dacă Deciziile Curții Internaționale de Justiție nu au caracter penal, raportat la Deciziile indicate *supra*, suntem în poziția de a recunoaște o dublă răspundere, atunci când sunt încălcate prevederile Convenției privind genocidul din anul 1948, respectiv răspunderea persoanei fizice, care va fi constatată de către

---

³ Curtea Internațională de Justiție, *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide*, Bosnia și Herțegovina c/ Serbia și Muntenegru, 26 februarie 2007, p. 43, [online] la <https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/91/091-20070226-JUD-01-00-EN.pdf>, accesat 10.06.2022.

⁴ Curtea Internațională de Justiție, *Allegations of genocide under the convention on the prevention and punishment of the crime of genocide*, Ucraina c/ Federația Rusă, 23 martie 2022, [online] la [cj-cij.org/public/files/case-related/182/182-20220323-ORD-01-00-EN.pdf](https://www.icj-cij.org/public/files/case-related/182/182-20220323-ORD-01-00-EN.pdf), accesat 10.06.2022.

⁵ Curtea Internațională de Justiție, *Application of the Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, Bosnia și Herțegovina c/ Serbia și Muntenegru*, op. cit., parag. 383.

Curtea Penală Internațională, și răspunderea statului, stabilită de către Curtea Internațională de Justiție⁶.

Curtea Internațională de Justiție nu va putea constata, însă, răspunderea penală a statului. Răspunderea penală a statului, *de jure condito*, nu există. În dreptul internațional actual, în ciuda numeroaselor proiecte privind răspunderea statului, conceptul este acceptat doar la nivel doctrinar⁷. Nu există nicio normă internațională care să reglementeze o astfel de răspundere. Raportându-ne la deciziile Curții Internaționale de Justiție amintite anterior și comparându-le cu reglementările interne, am putea afirma că răspunderea statului este mai degrabă de natură civilă, decât penală. Astfel cum rezultă din dispozițiile Statutului Curții Internaționale de Justiție, Curtea va putea constata⁸ dacă un stat a încălcat un angajament internațional rezultat din încheierea unei Convenții, să stabilească natura și întinderea prejudiciului cauzat și să oblige statul vinovat de încălcarea dispozițiilor Convențiilor la despăgubiri. De asemenea, în temeiul art. 41 din Statut, Curtea Internațională de Justiție va putea dispune măsuri conservatorii până la soluționarea cauzei pe fond.

Aceleași sancțiuni le regăsim și în Proiectul privind răspunderea statului pentru fapte internaționale ilicite⁹ propus în anul 2001 Adunării Generale a Națiunilor Unite de către Comisia de Drept internațional. În cuprinsul articolelor 21-40 ale Proiectului, în capitolul intitulat „Conținutul răspunderii internaționale a statului”, regăsim sancțiunile aplicabile statului care a încălcat o normă imperativă a dreptului internațional, respectiv obligația de încetare a conflictului și de reparare a prejudiciului. De asemenea, în cuprinsul art. 32 din Statut regăsim o dispoziție expresă care stipulează lipsa de relevanță a dreptului intern, raportat la reglementările Statutului. În consecință, un stat nu se poate prevala de dreptul intern în judecarea unui conflict supus jurisdicției Curții Internaționale de Justiție¹⁰.

---

⁶ Curtea Internațională de Justiție, în cauza *Boznia Herțegovina împotriva Serbiei și a Muntenegrului*, a arătat faptul că ar fi ciudat să nu existe o interdicție a statelor de a comite infracțiunea de genocid, atâta timp cât Convenția privind genocidul nu reglementează doar o răspundere a persoanelor fizice.

⁷ Pentru detalii, a se vedea C. L. Popescu, „Abberations monstrueuses dans la doctrine juridique roumaine sur la situation en Ukraine”, în *Analele Universității din București*, nr. 2/2022.

⁸ Art. 36 alin. 2 Statutul Curții Internaționale de Justiție, [online] la <https://www.icj-cij.org/fr/statut>, accesat 17.06.2022.

⁹ Textul a fost adoptat de către Comisie cu ocazia Sesiunii nr. 53 din anul 2001 și supus Adunării Generale a O.N.U. în cadrul lucrărilor respectivei sesiuni, [online] la: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/french/draft_articles/9_6_2001.pdf, accesat 16.06.2022.

¹⁰ Pentru detalii, M. Longobardo, „Rapporti fra strumenti di codificazione: il progetto di articoli sulla responsabilità degli stati e le convenzioni di diritto internazionale umanitario”, în *Rivista di diritto internazionale*, nr. 4/2018, pp. 1136-1163.

3. Răspunderea persoanei juridice pentru crime internaționale¹¹

Dreptul penal internațional, astfel cum rezultă din reglementările internaționale, dar și din Statutele Tribunalului Penal Internațional, consacră doar răspunderea persoanei fizice. În fața formelor de criminalitate colectivă, dreptul penal internațional nu pare a fi întru totul dezarmat, ci, mai degrabă, prost armat.

Chiar dacă istoria a evidențiat rolul persoanelor juridice în comiterea crimelor internaționale judecate de către Tribunalele Penale Internaționale, răspunderea persoanei juridice a fost recunoscută ca principiu general doar la nivel doctrinar.

Răspunderea persoanelor juridice a fost inclusă în proiectul de Statut al Curții Penale Internaționale, însă reglementarea nu a primit votul final al statelor părți¹². Răspunderea persoanei fizice, astfel cum este ea reglementată în Statutul Curții Penale Internaționale, nu derogă de la regulă, ci, mai degrabă, poate fi interpretată ca un angajament de nerresponsabilitate a statului sau a persoanelor juridice, un scut împotriva răspunderii colective. Statutul Tribunalului de la Nürnberg reglementează răspunderea persoanelor cu funcție de decizie în Stat¹³ și recunoaște anumite organizații ca fiind criminale, fără însă a reglementa și răspunderea acestora, conferind astfel posibilitatea instanțelor naționale să judece faptele de apartenență la astfel de organizații.

De asemenea, Tribunalele Internaționale pentru fosta Iugoslavie și Rwanda nu exonerează de răspundere superiorii ierarhici sau persoanele aflate în poziții oficiale, însă pentru răspunderea colectivă acestea fac trimitere doar la formele de participare la infracțiune. Curtea Penală Internațională continuă, așadar, tradiția Tribunalului Penal Internațional *ad-hoc* care limitează răspunderea penală la răspunderea persoanei fizice și la formele de participare în cazul criminalității colective.

Astfel, singurul criteriu de sancționare a mai multor subiecți participanți la infracțiune este cel al conduitelor participative la infracțiune. O formă tradițională de răspundere individuală multiplicată prin numărul și calitatea participanților, care, însă, nu înfrânge limita răspunderii persoanei fizice.

---

¹¹ Despre necesitatea reglementării răspunderii persoanei juridice în Statutul Curții Penale Internaționale, a se vedea I. C. Pașca, *Drept penal internațional*, Editura Universul Juridic, București, 2020.

¹² Adunarea Generală a Națiunilor Unite, Comitetul preparator pentru crearea unei Curți Penale Internaționale, Proiect de Statut, A/AC.249/1998, 1 aprilie 1998, Art. 17 pct. 5, [online] la <https://www.legal-tools.org/doc/d65869/pdf/>, accesat 16.06.2022: „Curtea este, de asemenea, competentă în privința persoanelor juridice, cu excepția statelor, atunci când aceste crime au fost comise în numele lor, de către organele sau reprezentanții lor”.

¹³ Art. 7, Statut Tribunal de la Nürnberg, [online] la https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.2_Charter%20of%20IMT%201945.pdf, accesat 16.06.2022: „the official position of defendants, whether as Heads of State or responsible officials in Government Departments, shall not be considered as freeing them from responsibility or mitigating punishment”.

Ideea de universalitate, de supremație a jurisdicțiilor internaționale exprimată nu doar de comunitatea internațională în demersul comun de constituire a acestei jurisdicții poate fi desprinsă, cu ușurință, și din formularea articolului 1 din Statut, conform căruia „se înființează o Curte Penală Internațională ca instituție permanentă, care poate să își exercite competența față de persoane pentru crimele cele mai grave, având un răsunet internațional”. Prin referire nedistinctivă la „competența față de persoane pentru crimele cele mai grave” ai putea crede că s-a intenționat instituirea unei răspunderi penale inclusiv față de persoanele juridice.

Ideea de universalitate este contrazisă, imediat, de formularea condițiilor de exercitare a competenței Curții, condiții care permit o intervenție cu caracter subsidiar a Curții Penale Internaționale, în sensul că jurisdicția sa este complementară jurisdicțiilor penale naționale și limitată la crimele comise de persoanele fizice.

Spre deosebire de Tribunalele penale *ad-hoc*, Curtea Penală Internațională poate acționa doar în virtutea principiului complementarității. Intervenția Curții Penale internaționale este subsumată voinței statului de a acționa, astfel încât Curtea poate interveni doar în ipoteza în care un stat nu are voință sau se află în incapacitate practică de a judeca o anumită faptă. Drept urmare, Curtea intervine doar atunci când constată incapacitatea statului de a judeca o infracțiune sau lipsa de voință a statului de a judeca o anumită persoană. Principiul complementarității este reglementat nu ca un mecanism restrictiv, ci, mai degrabă, ca un mecanism care permite Curții să intervină pentru tragerea la răspundere a autorilor crimelor internaționale.

Dată fiind imposibilitatea Curții Penale de a judeca persoanele juridice, competența instanțelor naționale nu este una prioritară, ci singulară, iar principiul complementarității prevăzut în Statut este lipsit de eficiență. Drept urmare, o competență exclusivă a instanțelor naționale ar fi de natură a pune în pericol ceea ce Curtea Penală a înțeles să reglementeze, respectiv tragerea la răspundere pentru infracțiuni internaționale, atunci când un stat „nu are voință” sau „se află în incapacitate” să tragă la răspundere o persoană. Statele au obligația convențională și cutumiară să constate vinovăția celor care se fac vinovați de crime internaționale, așa cum, de altfel, se precizează în preambulul Statutului care reamintește că „este de datoria fiecărui stat să supună jurisdicției sale penale pe responsabili de crime internaționale”.

O complementaritate proactivă și în materia răspunderii persoanei juridice ar permite Curții să oblige statele să-și îndeplinească această obligație și în privința persoanelor juridice vinovate de crime internaționale, iar, în caz contrar, astfel de fapte să fie judecate de către Curte. În lipsa reglementării răspunderii penale a persoanei juridice, o asemenea intervenție a Curții este imposibilă, fapt ce ar permite unui stat să acționeze prin intermediul unor entități cu sau fără personalitate juridică.

De altfel, nu putem să pierdem din vedere faptul că un alt impediment în judecarea persoanelor juridice de către instanțele naționale ar putea consta și în aceea că, la nivel național, factorul politic ar putea împiedica tragerea la răspundere

a acestora. Un exemplu elocvent în acest sens ar putea constitui judecarea faptelor comise pe teritoriul Ucrainei. Crima de genocid și crimele de război comise de persoane fizice comise pe teritoriul Ucrainei pot fi judecate de către instanțele naționale ucrainene, în baza principiului teritorialității, ceea ce se și întâmplă, sau de Curtea Penală Internațională, în timp ce faptele comise de către persoane juridice, în calitate de finanțatori ai conflictului sau beneficiari ai bunurilor jefuite, nu pot fi judecate nici de instanțele naționale ucrainene și nici de Curtea Penală Internațională, iar statul agresor nu are interes de a promova o acțiune penală împotriva acestora.

Teoretic, este greu să disociezi cele două răspunderi, antrenând răspunderea persoanei fizice pentru crime internaționale, fără a reține și răspunderea statului sau a organizației care promovează asemenea acțiuni în numele cărora acționează persoanele fizice. Practic, acest lucru este posibil. Problema, astfel cum am amintit anterior, constă în faptul că un context politic favorabil persoanelor juridice ar afecta demersul de sancționare a comportamentului lor ilicit. Răspunderea penală internațională a persoanei fizice, în lipsa reglementării răspunderii penale a persoanelor juridice care se fac vinovate de comiterea de crime internaționale, este de natură a exonera de pedeapsă tocmai autorii morali cu rol determinant în comiterea infracțiunilor.

Pe de altă parte, chiar în lipsa unei intervenții politice favorabile persoanelor juridice, judecarea aceleiași fapte de către instanțe diferite ar da naștere unor discrepanțe sub aspectul stabilirii faptelor culpabile și a sancționării acestora, ceea ce nu este de dorit.

Crimele internaționale comise de persoane juridice sunt „depolitizate” din punct de vedere juridic și excluse din sfera ilicitului internațional ca urmare a protecției statale. Doar obligațiile internaționale impuse persoanelor fizice primează în fața obedienței față de stat, acestea neputând invoca doctrina statului sau ordinul superiorului în apărarea lor.

Apreciem că ar trebui reconsiderat rolul Curții Penale Internaționale, renunțându-se la caracterul de jurisdicție subsidiară a acesteia în sistemul juridic internațional. Sunt voci care pledează pentru extinderea competenței Curții Penale Internaționale și la organizații internaționale sau la alte persoane juridice, ca parte a unei reforme radicale a sistemului ONU¹⁴, astfel încât acestea să nu mai răspundă numai din perspectiva dreptului național.

Odată recunoscută importanța sa în sistemul juridic internațional, competența Curții trebuie înscrisă și raportată la întreg contextul infracțional, astfel încât Curtea să poată acționa dinamic și constant raportat la toți autorii crimelor internaționale. Soluția în cazul crimelor de genocid, a crimelor împotriva umanității sau a crimei de genocid nu poate depinde doar de calitatea

---

¹⁴ În acest sens, O. Quirico, *Réflexions sur le système du droit international pénal - La responsabilité „pénale” des États et des autres personnes morales par rapport à celle des personnes physiques en droit international*, Université des Sciences Sociales - Toulouse I, 2005, p. 346, [online] la: <https://tel.archives-ouvertes.fr/tel-00279988/document>, accesat 17.06.2022.

subiectului activ, persoană fizică sau juridică, deoarece aceasta ar însemna abandonarea scopului enunțat în preambulul Statutului Curții, ca cele mai grave crime care privesc ansamblul comunității internaționale să nu poată rămâne nepedepsite și că reprimarea lor trebuie să fie asigurată efectiv prin măsuri luate nu numai în cadrul național, ci și prin întărirea cooperării internaționale.

Răspunderea penală ar trebui raportată, în principal, la faptă, la configurația dreptului material și procesual și doar individualizată prin prisma calității subiectului activ¹⁵. Judecarea aceleiași fapte de către instanțe diferite conduce, inevitabil, la soluții divergente în practică, fapt ce, în mod evident, are consecințe negative asupra evoluției dreptului penal internațional.

Reglementarea răspunderii penale a persoanei fizice a fost justificată de principiul efectivității, de necesitatea securizării lumii ca urmare a conflictelor internaționale. Aceleași rațiuni impun și reglementarea răspunderii persoanei juridice. Dreptul penal internațional nu este un drept al unei anumite persoane sau destinat unei anumite persoane. Dacă reducem dreptul penal internațional la răspunderea persoanei fizice, neglijăm caracterul *jus cogens* al normelor încălcate, ce conferă caracter de universalitate acestor infracțiuni, care, în baza principiului universalității legii penale, pot fi urmărite și sancționate și de jurisdicțiile internaționale. Dreptul penal aduce în discuție individul, conduita acestuia și, implicit, dimensiunea morală a faptei sale. Dreptul internațional organizează și este organizat în funcție de interesul colectiv, de fapte care nu vizează doar persoane fizice, iar interesul colectiv transcende interesul personal. Plecând de la această premisă, dar și de la faptul că persoana juridică, indiferent de caracterul faptei, poate fi judecată doar de către instanțele naționale, nu putem să pierdem din vedere faptul că normele interne prevăd proceduri de judecată și sancțiuni distincte, ceea ce creează un regim juridic diferit raportat la procedura internațională reglementată de Statutul Curții Penale Internaționale.

Lipsa de interes în reglementarea răspunderii penale este favorizată și de supunerea justiției internaționale puterii naționale. Puterile politice în măsură să decidă asupra acțiunilor jurisdicției internaționale sunt subjugate de puterea economică a unor organizații. În aceste condiții, cum ar putea solicita ele Curții tragerea la răspundere a propriilor finanțatori?

Concluzii

Date fiind impedimentele indicate *supra*, este sustenabilă afirmația conform căreia Curtea Penală Internațională are atributele unei jurisdicții a cărei caracteristică principală nu este puterea coercitivă. Intervenția trunchiată a Curții Penale Internaționale, în funcție de autorul infracțiunii, fragmentează nejustificat vocația universală atribuită Curții Penale Internaționale.

Jurisdicția internațională a fost înființată pentru a sancționa încălcarea normelor de drept internațional, drept urmare ar trebui să evităm orice posibil

---

¹⁵ *Idem*.

conflict între răspunderea persoanei fizice și cea a persoanei juridice și, implicit, dintre justiția internațională și suveranitatea statului.

Supremația puterii de stat nu ar trebui valorificată atunci când persoane juridice, cu sau fără concursul statului, au comis fapte ce pun în pericol pacea și securitatea internațională. Suveranitatea statului implică, în prezent, o independență totală față de alte state, dar și față de jurisdicțiile internaționale. Să nu pierdem, însă, din vedere faptul că limitele suveranității sunt trasate doar de către state, iar în materie de practici subversive acest fapt ar putea însemna intervenții precum amnistia, grațierea, prescripția, de natură a împiedica tragerea la răspundere a celor care se fac vinovați de crime internaționale.

Răspunderea individuală, pilon central al răspunderii penale internaționale, se dovedește a fi un concept extrem de fragil, în contextul în care intervenția Curții Penale Internaționale este subsumată principiului complementarității. Din acest punct de vedere, Curtea Penală Internațională se aseamănă cu Curtea Internațională de Justiție. Aceste instituții, în virtutea principiului complementarității, dau indicații statelor, fără a fi în măsură să impună respectarea acestora.

Competența universală penală a Curții nu se fundamentează doar pe natura crimelor internaționale reglementate în Statut, ci și pe capacitatea jurisdicției de a sancționa autorii crimelor conform dreptului internațional¹⁶.

Astfel cum am arătat, răspunderea penală internațională a persoanei juridice este reclamată, printre altele, de principiul eficienței sau de însuși scopul constituirii Curții Penale Internaționale, respectiv restabilirea păcii și securității internaționale. Unul dintre obiectivele constituirii unei jurisdicții internaționale este de a propune un model de justiție internațională fundamentat pe o normativă internațională pentru o represiune mai eficientă a crimelor internaționale. Dată fiind, însă, competența fragmentată a Curții de a judeca doar persoanele fizice, principiul eficienței este înfrânt.

Conchidem retoric, întrebându-ne în ce măsură Curtea își va îndeplini mandatul conferit de comunitatea internațională de a restabili pacea și securitatea internațională, în condițiile în care nu poate sancționa, deopotrivă, toți autorii crimelor internaționale?

Referințe

- Cassese A., Delmas Marty M. (eds.), *Crímenes internacionales y jurisdicciones internacionales*, (traducere de Horacio Pons.), Editura Norma, Bogotá, 2004
- Longobardo M., „Rapporti fra strumenti di codificazione: il progetto di articoli sulla responsabilità degli stati e le convenzioni di diritto internazionale umanitario”, în *Rivista di diritto internazionale*, nr. 4/2018, pp. 1136-1163.
- Militello V., „La responsabilità personale per il coinvolgimento di imprese in crimini internazionali. Il problema cruciale dei c.d. „atti neutrali”, în *Rivista trimestrale di diritto penale dell'economia*, nr. 3-4/2020, pp. 605-621
- Pașca I.C., *Drept penal internațional*, Editura Universul Juridic, București, 2020

---

¹⁶ A. Cassese, M. D. Marty (eds.), *Crímenes internacionales y jurisdicciones internacionales*, (traducere de Horacio Pons.), Editura Norma, Bogotá, 2004, p. 30.

- Popescu C. L., „Abberations monstrueuses dans la doctrine juridique roumaine sur la situation en Ukraine”, în *Analele Universității din București*, nr. 2/2022
- Quirico O., *Réflexions sur le système du droit international pénal - La responsabilité „ pénale „des États et des autres personnes morales par rapport à celle des personnes physiques en droit international*, Université des Sciences Sociales - Toulouse I, 2005